

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

325.331

Hely

Szerző:

Szurdi István

Iparunk területi elhelyezkedéséről és Budapest túlzásfolttságáról

"1958"

zemély

Népszabadság

1958. 11. 20.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Helyszám

A magyar iparnak körülbelül a fele Budapesten van. Vidéken az ipar főleg azokban a megyékben fejlődött, ahol az ország területi kincsekben gazdag: mint Borsod, Komárom, Veszprém. Az ország iparából a Nagyalföld részesedése viszont nem éri el a 11 százalékot. Szabolcs megyében az összlakosságnak csak 1 százalékát foglalkoztatja az ipar.

A túlzott budapesti koncentrációnak történelmi és gazdasági okai vannak. A fővárosnak kedvező a földrajzi fekvése, jók a természetes szállítási útvonalai. A második világháború után, a koncentráció tovább nőtt. A lerombolt üzemek mielőbbi helyreállítása és gyors fejlesztése volt a cél. A leggazdaságosabb megoldás a fővárosi üzemeknél kínálkozott. Az egyes ipari beruházások 30—50 százalékát rendszerint a termelés céljait közvetlenül nem szolgáló, de szükséges létesítmények (köz-művek, energiaellátás, lakás, egészségügyi, közlekedési létesítmények) teszik ki és mindezek Budapesten, kezdetben adva voltak. Ma már azonban Budapesten valamennyi ez irányú

tartalékainkat kimerítettük,

sőt ezeken a területeken egyre több nehézség, zavar jelentkezik.

Az első öt éves terv megvalósítása során Budapesten szükségte- lenül fejlesztették az ipart, sok új üzem, a főváros helyett vidé-

ken kellett volna felépíteni. Az arányok Budapest és vidék között, főleg az első három éves terv- hez képest némileg javultak ugyan, de ezt, a már iparral és nyersanyaggal egyébként is rendelkező vidékek fejlesztése eredményezte és az iparilag elmaradt megyék helyzete egyáltalán nem javult. Az ország összlakossága 1950—1957 között 4,4 százalékkal nőtt. Budapest összlakossága viszont 12,9 százalékkal emelkedett.

Milyen helyzetet teremt ez a körülmény Budapesten és az iparilag elmaradott vidékeken?

A főváros túlzásfolt. Ez elsősorban a lakáshiányban mutatkozik meg. A lakáshelyzet megjavítása — figyelembe véve a természetes szaporulatot — évenként legalább 12 000—13 000 budapesti lakás építését követeli — abban az esetben, ha az iparfejlesztés a jövőben majdnem kizárólag vidéken történik — és megszűnik a további fővárosbakoöltözés.

A vízellátás romlását az ipar fejlesztésével járó olyan nagymértékű vízfogyasztás okozta, amit nem követett új kutak, víztárolók létesítése. A főváros lakosságának a gázellátásban el-sőbbisége van az ipar előtt. Mégis a lakásoknak csak mintegy 37 százalékát tudják gázzal ellátni. Az Óbudai Gázgyár úgyszólván tartalékok nélkül dolgozik, nagyon túl van terhelve, emiatt a termelt gáz minősége nem kifo-gástalan. A villamosenergia-ellátás helyzete is hasonló. Itt első-sorban a hálózatok túlterhelése a jellemző. Ez azt jelenti, hogy a

„tesztsegvisszaesés” a szab-ványnál nagyobb (a villanykörte gyengébben világít!) az üzemza-varok száma magas és az utóbbi időkig mintegy 40 000 új fogyasztói készülék bekapcsolását vissza-utasították.

Az iparosításból kimaradt egyes vidéki területek, így a Nagyal-föld lakosságának száma nem nőtt, sőt egyes megyékben csök-kent. Ezekről a vidékekről, mi-után az ipar nem biztosította a szükséges munkaalkalmat.

tízezer számra vándoroltak el a dolgozók,

elsősorban Budapestre. 1949—1955 között Bács, Békés, Somogy és Vas megyékben a természetes sza-porulat alapján a lakosság szá-ma 120 000-rel nőtt, de az ott la-kók száma ténylegesen 20 000-rel csökkent, mert a hét év alatt 140 ezren hagyták el az említett me-gyék területét. Csongrád, Sza-bolcs, Hajdú, Heves és Zala me-gyéből ez alatt az idő alatt 100 ezren távoztak az ország más te-rületeire.

A lakosság helyi foglalkozta-tottságának hiánya miatt a mun-kások tízezerrel járnak el lakó-helyüktől távoli iparvidékekre dolgozni. A mezőgazdaság szocia-lista átalakítása, a nagyüzemi gé-pesített gazdálkodás további mun-kaerőket szabadít fel az iparszá-mára — és az ipar igényli is az új munkaerőket —, de foglalkozta-tottságukat vidéken kell biztosí-tani.

Az ipar jelenlegi elhelyezéséből fakadó visszasságok csökkentésére és megszüntetésére

tettünk néhány intézkedést.

Természetesen nem lehet valami-gyere gyors fordulatra számítani, de a helyzet további romlása néhány év alatt megállítható, majd foko-

zatosan javulást is lehet elérni. A jövőben a népgazdasági tervekben meghatározzák a termelőerők te-rületi elhelyezését: úgynevezett telepítési terveket is készítenek. Ezek a tervek biztosítják az ipar területileg arányos fejlesztését, figyelembe véve az adott terület társadalmi, gazdasági és termé-szeti adottságait, valamint a nép-gazdaság egészének érdekeit. Ügyelni kell az egyes területek iparának összehangolt (arányos) fejlesztésére is. Mindezeket a szempontokat, főleg a második öt-éves tervben lehet hatásosan érvé-nyesíteni.

A jelenlegi három éves tervben Budapestre tervezett ipari beru-házásokat már felülvizsgálták ab-ból a szempontból, nem lehetsé-ges-e és nem helyesebb-e azok egy részét vidéken elhelyezni.

A vizsgálat során megállapítot-ták, hogy több, Budapestre terve-zett „rekonstrukciót” vidékre le-het telepíteni, mégpedig anélkül, hogy az többletköltséggel járna. Ennek nyomán a következő 3—4 év alatt kerek számban újabb tíz-

ezer munkást foglalkoztathatunk az iparosításban legjobban elma-radt megyékben.

Természetesen nem lehetséges és nem is indokolt a három éves terv valamennyi ipari beruházását vidéken megvalósítani. A ma még elkerülhetetlen budapesti ipar-bővítését a gáz-, víz-, áramszol-gáltatásunk fokozottabb fejleszté-sével, a lakásépítés meggyorsítá-sával ellensúlyozzuk.

Az ország egészének érdekei alapján

meghatározott ipartelepítési politika

valóra váltása nem könnyű fel-adat. Megvalósításuk útjában állnak mindazok a helyi érdekek, amelyek eddig is akadályozták, az ipar elhelyezésének egészségesebb kialakítását. A budapesti vállala-tok nehezen akarják termelésük még kis hányadát is leadni. Nem kerülhető meg az a kérdés sem, hogy egyes esetekben szükségessé válhatik, hogy budapesti szak-munkások és műszakiak, ha kis számban is, leköltözzenek vidékre, részt vállaljanak az új üzemek megindításában, szervezésében és munkájában.

Ipartelepítési politikánk megva-lósításában, a termelőerők arányo-sabb, helyesebb elhelyezésében megfontoltan és fokozatosan tu-dunk csak előrehaladni. A már előrelátható akadályok leküzdésé-hez türelemre, felvilágosító mun-kára van szükség — valamint megalkuvás nélküli következetes-ségre.

Szurdi István